



Dorota Mieczkowska

Prawnokarne konsekwencje niestosowania się do zakazu prowadzenia pojazdów w świetle nowelizacji Kodeksu karnego z dnia 23 marca 2017 r.

Streszczenie

W artykule omówiono zmiany w zakresie odpowiedzialności karnej sprawców przestępstwa z art. 244 k.k., wprowadzone ustawą z dnia 23 marca 2017 r. *o zmianie ustawy- Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*. Autorka poddała analizie i ocenie zmian, polegającą na podniesieniu wysokości sankcji karnej za przestępstwo określone w art. 244 k.k., które obecnie zagrożone jest karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. W *Kodeksie karnym* pojawił się ponadto nowy przepis – art. 42 § 1a, przewidujący obligatoryjny tryb orzekania zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w razie skazania za przestępstwo określone w art. 244 k.k., jeżeli czyn sprawcy polegał na niezastosowaniu się do zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Słowa kluczowe

Przestępstwo z art. 244 k.k., naruszenie zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych, art. 42 § 1a k.k.

* * *

1. Zmiana wysokości sankcji karnej przewidzianej za przestępstwo z art. 244 k.k.

Na wstępie warto zwrócić uwagę, że w pierwotnym brzmieniu *Kodeksu karnego* z 1997 r. przestępstwo z art. 244 było zagrożone alternatywnie grzywną, karą ograniczenia wolności, albo karą pozbawienia wolności do roku¹. Sankcja karna przewidziana za czyn określony w art. 244 k.k. została zmodyfikowana na mocy ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. *o zmianie ustawy- Kodeks karny*². Za przestępstwo z art. 244 k.k. wprowadzono wówczas jednorodną sankcję karną, tj. karę pozbawienia wolności do lat 3. Sprawcy, który naruszył orzeczone przez sąd

Dr Dorota Mieczkowska, prawnik, Białystok.

¹ Identyczna sankcja karna za przestępstwo niestosowania się do orzeczonego przez sąd zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych była przewidziana w art. 259 *Kodeksu karnego* z 1969 r.

² Dz. U. Nr 48, poz. 548.

środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów, groziło dotychczas maksymalnie 3 lata pozbawienia wolności.

Sankcja karna za przestępstwo z art. 244 k.k. uległa zmianie z dniem 1 czerwca 2017 r., kiedy weszła w życie ustawa z dnia 23 marca 2017 r. *o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*³. Ustawa ta doprowadziła do znaczącego zaostrzenia odpowiedzialności karnej, ponoszonej za przestępstwo określone w art. 244 k.k. W świetle nowego brzmienia wspomnianego przepisu, sprawcy, naruszającemu zakaz prowadzenia pojazdów, grozi kara pozbawienia wolności w wymiarze od 3 miesięcy do lat 5. Jest to kolejna nowelizacja *Kodeksu karnego*, która skutkuje istotnym podwyższeniem granic ustawowego zagrożenia za przestępstwo z art. 244 k.k.

W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizacyjnej wskazano, że podwyższenie wysokości sankcji karnej przewidzianej za przestępstwo z art. 244 k.k. ma na celu zachowanie proporcji grożącej sankcji karnej. Zwrócono także uwagę, że dotychczasowa sankcja karna za przestępstwo określone w art. 244 k.k. była tylko o rok wyższa niż za przestępstwo niestosowania się do decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami. Za czyn określony w art. 180a k.k. grozi bowiem maksymalnie kara pozbawienia wolności do lat 2⁴. Podwyższenie granic ustawowego zagrożenia za przestępstwo z art. 244 k.k. świadczy o tym, że ustawodawca dostrzega problem, jakim jest lekceważenie przez sprawców orzeczeń wydawanych przez sądy, zwłaszcza niestosowania się do środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów⁵.

Kara pozbawienia wolności w wymiarze od 3 miesięcy do lat 5 stanowi wyjątkowo surowy środek reakcji karnej, biorąc pod uwagę specyficzny charakter przestępstwa określonego w art. 244 k.k. Przedmiotem ochrony artykułu 244 k.k. jest respektowanie orzeczeń sądowych, przewidujących określony rodzaj zakazu lub nakazu⁶. W orzecznictwie wyrażono pogląd, że ochronie podlega orzeczenie każdego sądu (cywilnego, administracyjnego lub karnego), zawierające zakaz określonej w nim działalności, także innej niż gospodarcza⁷. Przestępstwo określone w art. 244 k.k. ma charakter umyślny, w związku z czym podmiotową przesłanką odpowiedzialności jest świadomość sprawcy, że narusza ciężące na nim, z mocy

³ Dz. U. z 2017 r., poz. 966.

⁴ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy *o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw* (druk sejmowy nr 1231), s. 4.

⁵ W piśmiennictwie przytacza się dane liczbowe, zgodnie z którymi w ponad 90% przypadków przestępstwo określone w art. 244 k.k. polega na naruszeniu zakazu prowadzenia pojazdów. Por. T. Szymanowski, *Polityka karna w Polsce współczesnej w świetle przepisów prawa i danych empirycznych*, (w:) *System Prawa Karnego*, t. 1, Zagadnienia ogólne, pod red. A. Marka., Warszawa 2010, s. 256.

⁶ B. Kunicka-Michalska, (w:) *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II, Komentarz do artykułów 22–316, pod red. A. Wąska, Warszawa 2006, s. 304. Por. także L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2015, s. 315.

⁷ Postanowienie SN z dnia 26 lutego 2004 r., sygn. I KZP 47/03, OSNKW 2004, nr 3, poz. 35.

orzeczenia sądu, zobowiązanie do określonego zachowania się⁸. Sąd Najwyższy podkreśla, że ze względu na to, iż orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia (art. 43 § 2 k.k. i art. 29 § 3 k.w.), do przypisania oskarżonemu przestępstwa z art. 244 k.k., polegającego na umyślnym niestosowaniu się do tego zakazu, niezbędne jest ustalenie, iż w chwili czynu miał on świadomość faktu uprawomocnienia się wyroku skazującego⁹.

Podkreślenia wymaga fakt, że sankcja karna w postaci kary pozbawienia wolności w wymiarze od 3 miesięcy do lat 5, w przypadku przestępstw przeciwko wymiarowi sprawiedliwości zgrupowanych w rozdziale XXX *Kodeksu karnego*, pojawia się wyjątkowo. Została przewidziana jedynie w nielicznych przypadkach – np. w razie skazania za przestępstwo z art. 232 § 1 k.k., polegające na wywieraniu wpływu przemocą lub groźbą bezprawną na czynności urzędowe sądu. Większość przestępstw przeciwko wymiarowi sprawiedliwości jest zagrożona łagodniejszą sankcją karną. Przykładowo, za przestępstwo składania fałszywych zeznań, zgodnie z art. 233 § 1 k.k., grozi kara pozbawienia wolności do lat 3. Podobnie za przestępstwo ucieczki z więzienia, określone w art. 242 k.k., sprawca może zostać skazany maksymalnie na 3 lata pozbawienia wolności. Trudno zatem znaleźć racjonalne uzasadnienie dla szczególnie represyjnego podejścia ustawodawcy do kwestii odpowiedzialności karnej, ponoszonej przez sprawców przestępstwa z art. 244 k.k.

Na mocy ustawy nowelizacyjnej z dnia 23 marca 2017 r. wprowadzono rozwiązania prawne, dotyczące przede wszystkim sprawców przestępstw i wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. Zabieg legislacyjny, polegający na podwyższeniu granic ustawowego zagrożenia za przestępstwo z art. 244 k.k., w założeniu był adresowany do sprawców naruszających zakaz prowadzenia pojazdów, chociaż skutki nowelizacji dotkną niewątpliwie również tych skazanych, w przypadku których orzeczono inne środki karne. Wprowadzone przez ustawodawcę zmiany w regulacji *Kodeksu karnego* mogą prowadzić do nadmiernego ekspozowania faktu nieposłuszeństwa skazanych wobec orzeczeń wydanych przez sądy w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. Czyn stypizowany w art. 244 k.k. stanowi jedynie formalne przestępstwo abstrakcyjnego narażenia dobra prawnego na niebezpieczeństwo¹⁰. W przypadku przestępstwa z art. 244 k.k. chodzi o sam fakt naruszenia orzeczonego przez sąd zakazu lub nakazu, a do jego znamion nie należy

⁸ Por. postanowienie SN z dnia 5 lutego 2009 r., sygn. II KK 254/08, LEX nr 486550, z glosą krytyczną M. Leciaka, WPP 2009, nr 4, s. 146–150 oraz glosą częściowo krytyczną R. A. Stefańskiego, Biuletyn Sądu Najwyższego 2009, nr 3, poz. 1.2.14.

⁹ Wyrok SN z dnia 17 stycznia 2003 r., sygn. WA 75/02, OSNKW 2003, nr 5–6, poz. 44, z aprobowaną glosą C. P. Kłaka, *Ius et Administratio* 2004, nr 1, s. 199–201. Zob. także Wyrok SN z dnia 11 marca 2004 r., sygn. III KK 341/03, OSNwSK 2004, nr 1, poz. 553.

¹⁰ T. Dukiet-Nagórska, (w:) *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa*, red. T. Dukiet-Nagórska, Warszawa 2016, s. 462.

spowodowanie jakichkolwiek następstw¹¹. W *Kodeksie karnym* zamieszczono wiele poważniejszych przestępstw, które są zagrożone łagodniejszą sankcją karną. Osoba, która dopuszcza się przestępstwa z art. 244 k.k., może zostać ukarana równie surowo, jak sprawca m.in. następujących przestępstw: dzieciobójstwa (art. 149 k.k.), nieumyślnego spowodowania śmierci (art. 155 k.k.), pozbawienia człowieka wolności (art. 189 § 1 k.k.), czynnej napaści na Prezydenta RP (art. 135 § 1 k.k.), nakłaniania do popełnienia samobójstwa (art. 151 k.k.), czy też znęcania się (art. 207 § 1 k.k.). W związku z tymi uwagami należy stwierdzić, że zmiana brzmienia art. 244 k.k. w konsekwencji prowadzi do naruszenia aksjologii kar występujących w *Kodeksie karnym*.

Kara pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 244 k.k. w dotychczasowej maksymalnej wysokości, określonej na poziomie 3 lat, była stosowana w praktyce orzeczniczej jedynie w sporadycznych przypadkach. Z danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że kary pozbawienia wolności w wymiarze 3 lat w 2015 r. nie orzeczono w ogóle. W 2016 r. odnotowano zaś zaledwie 10 skazań za przestępstwo z art. 244 k.k. na karę pozbawienia wolności w przedziale od 2 do 3 lat. Sędzia Mariusz Królikowski z Sądu Okręgowego w Płocku wskazuje, że zwykle wyroki oscylują wokół połowy, albo nieco poniżej połowy, ustawowego zagrożenia. Jednocześnie sędzia ten prognozuje, że podwyższenie maksymalnej sankcji karnej może mieć wpływ na przeciętną wysokość kar orzekanych wobec sprawców przestępstwa z art. 244 k.k., która automatycznie wzrośnie¹².

Egzekwowanie wykonywania środków karnych nastręcza wiele trudności, bowiem – przykładowo – niemożliwe jest nieustanne kontrolowanie sprawcy, czy nie prowadzi pojazdu mechanicznego w okresie trwania zakazu prowadzenia pojazdów, obejmującego ten rodzaj pojazdów. Istotne znaczenie odgrywają gwarancje prawidłowego wykonania nałożonych przez sąd zakazów lub nakazów. Kryminalizacja zachowań polegających na niestosowaniu się do orzeczonych środków karnych, zawarta w art. 244 k.k., odgrywa niezaprzeczalnie istotną rolę w wyegzekwowywaniu, w drodze zagrożenia karą, właściwej postawy skazanego¹³. Niestosowanie się do nałożonych na konkretne podmioty środków reakcji karnej podważa celowość ich wymierzania i niweczy ich skuteczność, co ostatecznie godzi w wymiar sprawiedliwości¹⁴. W wyniku naruszenia zakazu prowadzenia pojazdów sprawca daje wyraz lekceważącego stosunku do porządku prawnego, do orzeczonej uprzed-

¹¹ Por. B. Kunicka-Michalska, (w:) *Kodeks karny...*, *op. cit.*, s. 310; A. Herzog, (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, pod red. R. A. Stefańskiego, Warszawa 2015, s. 1559.

¹² Wypowiedź sędziego M. Królikowskiego, przytoczona w artykule, który ukazał się dnia 30 maja 2017 r. na łamach *Dziennika Gazeta Prawna*. Zob. P. Szymaniak, *Przepisy postawione na głowie*, *Dziennik Gazeta Prawna* 2017, nr 103.

¹³ R. A. Stefański, *Prawo karne materialne, część szczególna*, Warszawa 2009, s. 402. Por. także I. Zgoliński, (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, pod red. V. Konarskiej-Wrzosek, Warszawa 2016, s. 1075.

¹⁴ Uchwała SN z dnia 8 lutego 2000 r., sygn. I KZP 50/99, OSNKW 2000, nr 3–4, poz. 24.

nio kary, a tym samym do autorytetu samego sądu. Na pewną grupę osób skazanych, zagrożenie karą za przestępstwo z art. 244 k.k. może oddziaływać mobilizująco, utwierdzając ich przekonanie o konieczności stosowania się do postanowień orzeczonego środka karnego. Wydaje się jednak, że sama wysokość sankcji karnej, przewidzianej za przestępstwo określone w art. 244 k.k., niekoniecznie musi mieć kluczowe znaczenie w procesach decyzyjnych sprawców.

Nie kwestionując racji przemawiających za kryminalizacją zachowań, sprzeczających się do lekceważenia orzeczeń sądowych, wypada stwierdzić, iż podwyższenie granic ustawowego zagrożenia za przestępstwo z art. 244 k.k. nie było uzasadnionym zabiegiem legislacyjnym, zaś dotychczasowa sankcja karna, w postaci kary pozbawienia wolności do lat 3, stanowiła w pełni adekwatną reakcję karną na wspomniany czyn. Aktualnie sprawcy naruszającemu zakaz prowadzenia pojazdów grozi maksymalnie 5 lat pozbawienia wolności. Jest to reakcja karna nieproporcjonalnie surowa w stosunku do stopnia społecznej szkodliwości czynu, którego istota sprowadza się do niestosowania się do postanowień i orzeczeń sądowych. Wbrew intencjom ustawodawcy, zmiana brzmienia art. 244 k.k. niekoniecznie przełoży się na surowsze karanie sprawców naruszających zakaz prowadzenia pojazdów. Sędzia orzeka bowiem w oparciu o okoliczności konkretnej sprawy, które mogą przemawiać za tym, aby wobec sprawcy przestępstwa z art. 244 k.k. zastosować łagodniejszy wymiar kary, który będzie zbliżony do dolnej granicy ustawowego zagrożenia.

2. Zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych orzekany obligatoryjnie w razie skazania za przestępstwo z art. 244 k.k.

Ustawa nowelizacyjna z dnia 23 marca 2017 r., poza podniesieniem granic ustawowego zagrożenia za przestępstwo z art. 244 k.k., wprowadziła jeszcze jedno ważne rozwiązanie, dotyczące sprawców naruszających zakaz prowadzenia pojazdów. W *Kodeksie karnym* ustanowiono nową podstawę obligatoryjnego orzekania zakazu prowadzenia pojazdów. Zgodnie z brzmieniem art. 42 § 1a k.k.¹⁵: „Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w razie skazania za przestępstwo określone w: art. 178b lub art. 180a; oraz w art. 244 k.k., jeżeli czyn sprawcy polegał na niezastosowaniu się do zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych”.

¹⁵ W pierwotnym brzmieniu projektu ustawy o zmianie ustawy – *Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw* (druk sejmowy nr 1231) przewidziano, że art. 42 § 1a k.k. będzie dotyczył dwóch przestępstw, tj. przestępstwa określonego w art. 178b lub art. 180a k.k. Przesłanka obligatoryjnego orzekania zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w razie skazania za przestępstwo z art. 244 k.k., jeżeli czyn sprawcy polegał na niezastosowaniu się do zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych, została dopisana w art. 42 § 1a k.k. dopiero w trakcie prac komisji sejmowych nad projektem ustawy.

Wszystkie przestępstwa, o których mowa w art. 42 § 1a k.k. mają wspólną cechę, a mianowicie polegają na okazaniu nieposłuszeństwa wobec różnych decyzji władz publicznych. Przestępstwo określone w art. 178b k.k. pojawiło się w *Kodeksie karnym* niedawno, wraz z wejściem w życie omawianej ustawy nowelizacyjnej z dnia 23 marca 2017 r.¹⁶ W art. 178b k.k. penalizacji podlega zachowanie osoby prowadzącej pojazd mechaniczny, która pomimo wydania przez osobę uprawnioną do kontroli ruchu drogowego, poruszającą się pojazdem lub znajdującą się na statku wodnym lub powietrznym, przy użyciu sygnałów dźwiękowych i świetlnych, polecenia zatrzymania pojazdu mechanicznego, nie zatrzymuje niezwłocznie pojazdu i nadal kontynuuje jazdę. Z kolei w przypadku przestępstwa z art. 180a k.k., sprawca prowadzi pojazd mechaniczny na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu, nie stosując się do decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami.

W art. 42 § 1a pkt 2 k.k. określono, że zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych jest orzekany obligatoryjnie także w razie skazania za przestępstwo z art. 244 k.k. Znamiona przestępstwa z art. 244 k.k. zostaną zrealizowane, jeżeli sprawca nie będzie się stosował do orzeczonego przez sąd zakazu zajmowania stanowiska, wykonywania zawodu, prowadzenia działalności, prowadzenia pojazdów, wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych, wstępu na imprezę masową, przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami, zakazu zbliżania się do określonych osób lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu, albo nie wykonuje zarządzenia sądu o ogłoszeniu orzeczenia w sposób w nim przewidziany. Zgodnie z brzmieniem art. 42 § 1a pkt 2 k.k., obligatoryjność orzekania zakazu prowadzenia pojazdów nie dotyczy naruszenia *wszystkich* środków karnych wymienionych w art. 244 k.k., ale ogranicza się jedynie do przypadków, gdy czyn sprawcy polegał na niestosowaniu się do zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Obligatoryjny tryb orzekania zakazu prowadzenia pojazdów był dotychczas związany wyłącznie z najpoważniejszymi naruszeniami zasad bezpieczeństwa ruchu drogowego, tj. przestępstwami komunikacyjnymi, popełnianymi w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego, albo ze zbiegnięciem z miejsca zdarzenia, określonego w art. 173, art. 174 lub art. 177 k.k. Wprowadzenie do *Kodeksu karnego* artykułu 42 § 1a oznacza, że po raz pierwszy w historii polskiego prawa karnego obowiązek orzekania zakazu prowadzenia pojazdów będzie doty-

¹⁶ W doktrynie projekt wprowadzenia przestępstwa stypizowanego w art. 178b k.k. spotkał się z wieloma krytycznymi uwagami. Szerzej na ten temat zob. M. Małecki, *Przestępstwo niezatrzymania pojazdu do kontroli drogowej (projektowany art. 178b Kodeksu karnego)*, Paragraf na Drodze 2016, nr 10, s. 21–27; M. Małecki, A. Duda, *Opinia do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*, druk nr 1231, Sejm VIII kadencji, Krakowski Instytut Prawa Karnego, Fundacja, Kraków dnia 9 lutego 2017 r., s. 12–16.

czył trzeźwych sprawców przestępstw określonych w art. 178b lub art. 180a k.k., a ponadto czynu z art. 244 k.k., jeżeli polegał on na niestosowaniu się do orzeczonego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych. Zamieszczenie w art. 42 § 1a k.k. przestępstwa określonego w art. 178b oraz art. 180a k.k. może wzbudzać pewne kontrowersje¹⁷, aczkolwiek oba te czyny zostały zaliczone przez ustawodawcę do kategorii przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. W odróżnieniu od nich, wymienione w odrębnym punkcie 2 art. 42 § 1a k.k. jako ostatnie – przestępstwo z art. 244 k.k. stanowi przestępstwo przeciwko wymiarowi sprawiedliwości.

Prowadzenie pojazdu mechanicznego wbrew obowiązującemu zakazowi prowadzenia tego rodzaju pojazdów może oznaczać zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu, ale nie jest to konieczne do przypisania odpowiedzialności z tytułu popełnienia przestępstwa z art. 244 k.k. W pierwszej kolejności art. 244 k.k. ma bowiem za zadanie ochronę autorytetu sądu i wydawanych przez niego orzeczeń. Nie ulega jednak wątpliwości, że orzeczonego zakaz prowadzenia pojazdów przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego, na skutek czasowej eliminacji z udziału w nim sprawcy przestępstwa lub wykroczenia komunikacyjnego, który, w wyniku popełnienia tego czynu, podważył zaufanie do siebie jako kierowcy. Z tej perspektywy, przestrzeganie zakazu prowadzenia pojazdów jest zachowaniem pożądanym społecznie, niwelującym zagrożenie, jakie wiąże się z prowadzeniem pojazdów przez takich skazanych.

Znamiona przestępstwa z art. 244 k.k. zostaną spełnione niezależnie od podstawy prawnej orzeczenia przez sąd zakazu prowadzenia pojazdów, który mógł zostać zastosowany zarówno w oparciu o przepisy *Kodeksu karnego*, jak i *Kodeksu wykroczeń*¹⁸. Zachowanie sprawcy polegające na niestosowaniu się do zakazu prowadzenia pojazdów może mieć charakter jednorazowy (incydentalny), bądź też przybrać postać działania powtarzalnego (wielokrotnego)¹⁹. Dla bytu przestępstwa z art. 244 k.k. wystarczające jest co najmniej jednorazowe złamanie zakazu prowadzenia pojazdów²⁰. Sprawca musi zostać złapany niejako „na gorącym uczynku” prowadzenia pojazdu wbrew nałożonemu przez sąd zakazowi prowadzenia pojazdów. Ujawnienie faktu niestosowania się do zakazu prowadzenia pojazdów ma zatem zwykle charakter przypadkowy, związany z kontrolą drogową, przeprowadzoną przez funkcjonariuszy Policji.

¹⁷ Szerzej na ten temat zob. D. Mieczkowska, *Zakaz prowadzenia pojazdów orzekany obligatoryjnie za przestępstwo określone w art. 178b lub art. 180a k.k. Projektowany art. 42 § 1a Kodeksu karnego*, Paragraf na Drodze 2017, nr 3.

¹⁸ W. Wróbel, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, (w:) *System Prawa Karnego*, t. 8, *Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, pod red. L. Gardockiego, Warszawa 2013, s. 681–682.

¹⁹ A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 535.

²⁰ I. Zgoliński, (w:) *Kodeks karny...*, *op. cit.*, s. 1076.

Ustawodawca, poprzez wprowadzenie do *Kodeksu karnego* art. 42 § 1a, wychodzi z optymistycznego założenia, że obligatoryjny tryb orzekania zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, przewidziany w razie skazania za przestępstwo z art. 244 k.k., wpłynie na zmniejszenie się tego rodzaju przestępczości. Powstaje jednak oczywiste pytanie: jeżeli sprawca chociaż raz naruszył zakaz prowadzenia pojazdów, to jaka jest pewność, że będzie się stosował do postanowień kolejnego zakazu? Nowe rozwiązane, ujęte w art. 42 § 1a k.k., prowadzi do wytworzenia się sytuacji, którą można określić mianem błędnego koła, bowiem w reakcji na naruszenie zakazu prowadzenia pojazdów, aplikuje się każdorazowo zakaz prowadzenia pojazdów. W ten sposób, wobec tego samego sprawcy można latami stosować zakazy prowadzenia pojazdów.

Z art. 42 § 1a k.k. wynika, że zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych orzeka się obligatoryjnie m.in. w razie skazania za przestępstwo z art. 180a k.k., tj. przestępstwo prowadzenia pojazdu mechanicznego, wbrew decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami. Przyczyny odebrania uprawnień do prowadzenia pojazdów mechanicznych bywają różne. Może zdarzyć się przypadek, gdy pierwotnie orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 2 lat, zaś po upływie tego okresu sprawca, nie ubiegając się o przywrócenie uprawnień, zasiadł ponownie za kierownicą pojazdu, którego dotyczył zakaz²¹. Sąd, skazując wówczas taką osobę za przestępstwo z art. 180a k.k., obligatoryjnie orzeknie zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych. Następnie, jeśli w okresie obowiązywania tego zakazu prowadzenia pojazdów dojdzie do jego naruszenia, wówczas sprawca poniesie odpowiedzialność karną z tytułu popełnienia przestępstwa z art. 244 k.k. W takim przypadku sąd ponownie będzie zobligowany do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, na tej samej podstawie prawnej, określonej w art. 42 § 1a k.k.

W razie skazania sprawcy za przestępstwo z art. 244 k.k., zakaz prowadzenia pojazdów ma charakter kwalifikowany, stanowiąc środek reakcji karnej w odpowiedzi na niesubordynację sprawcy, niestosującego się do orzeczonego uprzednio zakazu prowadzenia pojazdów. Ustawodawca wyraźnie podkreśla naganność tego rodzaju zachowań, wprowadzając w art. 42 § 1a k.k. obligatoryjny tryb orzekania zakazu prowadzenia pojazdów. O szczególnie represyjnym podejściu do sprawców przestępstwa z art. 244 k.k. świadczy ponadto ściśle określony zakres przedmio-

²¹ Zgodnie z art. 49 ust. 1 pkt 3 lit. a ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. *o kierujących pojazdami* (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 978), sprawdzeniu kwalifikacji w formie egzaminu państwowego podlega osoba w przypadku, gdy uprawnienia do kierowania motorowerem, pojazdami silnikowymi lub tramwajem zostały jej cofnięte na okres przekraczający rok. Sprawca, wobec którego orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres dłuższy niż rok, nie odzyska zatem automatycznie prawa jazdy, ale jest zobligowany do ubiegania się o przywrócenie uprawnień do prowadzenia określonego rodzaju pojazdów objętych zakresem zakazu. Osoba taka musi poddać się egzaminowi sprawdzającemu kwalifikacje, przy czym chodzi zarówno o egzamin teoretyczny, jak i praktyczny.

towy zakazu, który obejmuje prowadzenie wszelkich pojazdów mechanicznych. Jest to zakaz zintegrowany, bowiem dotyczy wszelkich (bez żadnego wyjątku) pojazdów mechanicznych, we wszystkich strefach ruchu, tzn. nie ogranicza się jedynie do ruchu lądowego, ale dotyczy również pojazdów mechanicznych w ruchu wodnym oraz powietrznym. Sędzia, w przypadku zaistnienia przesłanek określonych w art. 42 § 1a k.k., dysponuje znacznie ograniczoną władzą dyskrecjonalną, nie tylko z uwagi na obligatoryjny tryb orzekania zakazu prowadzenia pojazdów, ale także ze względu na ściśle ustalony w treści przepisu zakres przedmiotowy tego środka karnego.

3. Podsumowanie

Rozwiązania normatywne wprowadzone przez ustawę nowelizacyjną z dnia 23 marca 2017 r. skutkują niewątpliwie istotnym zaostrzeniem odpowiedzialności karnej, ponoszonej przez sprawców przestępstwa z art. 244 k.k. Zasadność podniesienia sankcji karnej za czyn stypizowany w art. 244 k.k. wzbudza wątpliwości, aczkolwiek nadal sąd może wybrać najbardziej optymalny *in concreto* wymiar kary, który będzie zbliżony bardziej do dolnej granicy wskazanej w ustawie karnej. Natomiast nowa podstawa obligatoryjnego orzekania zakazu prowadzenia pojazdów określona w art. 42 § 1a k.k. wydaje się trudna do zaakceptowania. Obligatoryjność zawsze stwarza ryzyko, że część zastosowanych środków karnych okaże się w konkretnym przypadku nieadekwatna do stopnia społecznej szkodliwości popełnionego przez sprawcę czynu oraz stopnia jego winy. Jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 42 § 1a k.k., sędzia bezwzględnie *musi* orzec zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, nawet gdyby miał świadomość, że będzie to rozstrzygnięcie niesłuszne i nacechowane złą repressywnością. Szczególny rygorizm takiego rozwiązania potęguje fakt, że w treści art. 42 § 1a k.k. nie przewidziano, na wzór art. 42 § 3 k.k., żadnych możliwości odstępstw od obowiązku zastosowania zakazu prowadzenia pojazdów.

Z brzmienia art. 42 § 1a k.k. wynika, że rola sędziego przy orzekaniu zakazu prowadzenia pojazdów na tej podstawie prawnej jest w istotnym stopniu ograniczona. Obligatoryjny tryb wymusza zastosowanie tego środka karnego o określonym zakresie przedmiotowym, który musi obejmować wszelkie pojazdy mechaniczne. Jedynym elementem rozstrzygnięcia pozostawionym do uznania sądu pozostaje wówczas wymiar zakazu prowadzenia pojazdów. Do zakazu prowadzenia pojazdów, orzecanego w oparciu o dyspozycję art. 42 § 1a k.k., zastosowanie mają ogólne zasady określania wymiaru środka karnego, ujęte w art. 43 § 1 k.k., w myśl których, zakaz ten jest orzekany na okres od roku do 15 lat. Jeżeli sąd uzna, że w danym przypadku, w razie skazania sprawcy za jedno z przestępstw wymienionych w art. 42 § 1a k.k., orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych nie będzie celowe, wówczas może zastosować ów środek karny w najniższym dopuszczalnym wymiarze.

Bibliografia

1. Dukiet-Nagórska, T. (2016). (w:) *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa*, pod red. T. Dukiet-Nagórskiej, Warszawa.
2. Gardocki, L. (2015). *Prawo karne*, Warszawa.
3. Herzog, A. (2015). (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, pod red. R. A. Stefańskiego, Warszawa.
4. Kłak, C., P. (2004). *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., sygn. WA 75/02, Ius et Administratio*, nr 1.
5. Kunicka-Michalska, B. (2006). (w:) *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II, *Komentarz do artykułów 22–316*, pod red. A. Wąska, Warszawa.
6. Leciak, M. (2009). *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2009 r., sygn. II KK 254/08, WPP*, nr 4.
7. Małecki, M. (2016). *Przestępstwo niezatrzymania pojazdu do kontroli drogowej (projektowany art. 178b Kodeksu karnego)*, Paragraf na Drodze, nr 10.
8. Małecki, M., Duda, A. (2010). *Opinia do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, druk nr 1231, Sejm VIII kadencji*, Krakowski Instytut Prawa Karnego, Fundacja, Kraków.
9. Marek, A. (2010). *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa.
10. Mieczkowska, D. (2017). *Zakaz prowadzenia pojazdów orzekany obligatoryjnie za przestępstwo określone w art. 178b lub art. 180a k.k. Projektowany art. 42 § 1a Kodeksu karnego*, Paragraf na Drodze, nr 3.
11. Stefański, R., A. (2009). *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2009 r., sygn. II KK 254/08, Biuletyn Sądu Najwyższego*, nr 3, poz. 1.2.14.
12. Stefański, R., A. (2009). *Prawo karne materialne, część szczególna*, Warszawa.
13. Szymaniak, P. (2017). *Przepisy postawione na głowie*, Dziennik Gazeta Prawna (wydanie z dnia 30 maja), nr 103.
14. Szymanowski, T. (2010). *Polityka karna w Polsce współczesnej w świetle przepisów prawa i danych empirycznych*, (w:) *System Prawa Karnego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, pod red. A. Marka, Warszawa.
15. Wróbel, W., Wojtaszczyk, A., Zontek, W. (2013). (w:) *System Prawa Karnego*, t. 8, *Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, pod red. L. Gardockiego, Warszawa.
16. Zgoliński, I. (2016). (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, pod red. V. Konarskiej-Wrzesek, Warszawa.

* * *

Criminal law consequences for non-compliance with a driving ban in light of the amendment of the Penal Code of 23 March 2017

Abstract

The article discusses amendments in the criminal responsibility by perpetrators of crime of Art. 244 of the *Penal Code* introduced by the Act of 23 March 2017 on the amendment of the *Penal Code and some other acts*. The author has analysed and assessed an amendment consisting in raising the amount of criminal sanction for the crime referred to in Art. 244 of the *Penal Code*, which are currently at risk of imprisonment from three months to five years. In the *Penal Code* also was introduced a new regulation – Art. 42 § 1a, providing for the obligatory mode of ban on driving all motor vehicles in case of conviction for a crime referred to in Art. 244 of the *Penal Code*, if the perpetrator's action relied on non-compliance with the ban on driving a motor vehicle.

Key words

Crime of Art. 244 of the *Penal Code*, violation of the ban on driving a motor vehicle, Art. 42 § 1a of the *Penal Code*.

